

Grobница Tomašica

Grobница Kevljani

Ekshumirane prijedorske žrtve

MOJ PRIJEDORE....

Devet dana rata i genocid

Na raspolaganju srpskom kriznom štabu opštine Prijedor bilo je i 6.700 vojnika, opremljenih modernim pješadijskim, oklopnim i artiljerijskim naoružanjem, dok su prijedorski Bošnjaci i Hrvati rat dočekali potpuno nesprenni, neorganizovani i nenaoružani

Prijedorski Bošnjaci i Hrvati rat su dočekali potpuno nesprenni, neorganizovani i nenaoružani. Bez političkih i vojnih autoriteta. Raspolagali su sa oko 1.200 cijevi, pretežno su to bile puške M-48, zvane tandžare, koje su zadužene od Teritorijalne odbrane (TO) RBiH i tehnološki su bile na nivou oružja iz Prvog svjetskog rata. Moderno naoružanje Teritorijalne odbrane prethodno je preuzela JNA i podijelila Srbima.

Pripremljen plan

Srpske snage na raspolaganju su imale 1.663 pripadnika policije, od kojih su 145 bili aktivni policajci, a ostalo je bio rezervni sastav. Naoružani dugim cijevima i oklopnim transporterima, predstavljali su jaku i organizovanu vojnu silu. Na raspolaganju srpskom kriznom štabu opštine Prijedor bilo je i 6.700 vojnika, opremljenih modernim pješadijskim, oklopnim i artiljerijskim naoružanjem. Skoro polovina brojnog sastava vojske već je imala neko ratno iskustvo iz Hrvatske, a jedinicama su rukovodile starješine iz JNA.

Sudski epilog

Prijedor je rekorder svih vremena po broju osuđenih ratnih zločinaca. Malo je vjerovatno da će ikdje u svijetu biti uspostavljeni mehanizmi koji će procesuirati toliki broj ratnih zločinaca u jednoj lokalnoj zajednici. Pravosnažno je osuđeno 38 osoba, i to na sudovima u Hagu, Sarajevu i Banjoj Luci. Među njima su i dvojica (Knežević i Babić) koja su osuđena po dva puta u različitim predmetima. Četvorici su izrečene prvostepene presude i u pro-

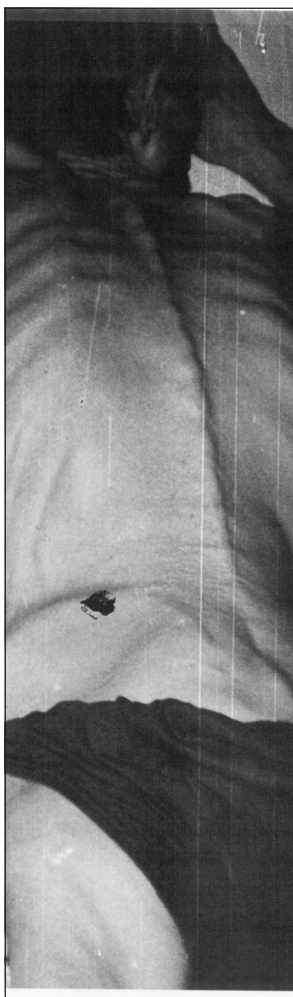
Sadizam išao do krajnjih granica

Logori su imali dvije glavne funkcije, uništenje ljudi i izživljavanje nad njima. Ovo prvo bio je cilj koji su postavile srpske vlasti, a ovo drugo bilo je lično zadovoljstvo stražara i onih koji bi u logor svraćali da muče i okrutno postupaju s bespomoćnim ljudima. Sadizam je išao do krajnjih granica, u suđenjima je utvrđeno da su natjerali zatočenika da dru-

gome odgrize testis, ili bi primorali rođake da se krvnički udaraju, seksualno su zlostavljali očeve i sinove i smišljali razne druge načine da do kraja ponize zatočeničke. Neki se od toga nisu nikada oporavili. A mnogi nisu ni preživjeli torture. Po smrtnosti i zabilježenim torturama, prijedorski logori svakako su najstrašniji u Evropi nakon holokausta.

Lokalnom SDS-u i kriznom štabu na terenu su pomagali i oficiri Službe državne bezbjednosti (SDB), među kojima je značajnu ulogu igrao i sadašnji gradonačelnik Marko Pavić (DNS).

Njihova pretpostavljena komanda bila je u Banjoj Luci, a glavno sjedište u Beogradu. SDB je u Prijedoru provodio davno pripremljen plan koji je bio rađen u dvije moguće varijante. Pod patronatom te službe instruktori iz Jedinice za specijalne operacije vršili su obuku na Grmeču i Manjači i stvarali lo-

Na smrt pretučeni Bošnjak u logoru Trnopolje

Kolektivna odgovornost

Prijedor je imao tu nesreću da su se u njega sklonili brojni ratni zločinci iz drugih opština, iz Sanskog Mosta, Ključa, Bihaća, pa čak i ozloglašena Monika iz Brčkog. Nigdje na svijetu ne postoji takva koncentracija dokazanog ratnog zločina po glavi stanovnika. Kada znamim i neznanim ratnim zločincima pridružimo i sve one koji su

pljačkali imovinu dojučerašnjih komšija (postojni svjedočenja da ni članovima imućnih srpskih porodica nije bilo ispod časti da se dokopaju "ratnog plijena") ili one koji su rado uskočili na funkcije i radna mjesta iz kojih su istjerani nesrbi, onda se bez dileme može govoriti o kolektivnoj srpskoj krivici. O kolektivnoj odgovornosti svakako.

kalne odrede smrti. Dodatna prednost srpskih snaga bila je u tome što su imali koordinaciju s jedinicama iz drugih mjesta, pa su tako za pojedina djelovanja dobivali podršku iz Banje Luke, Sanskog Mosta i Bosanskog Novog.

Rat je u Prijedoru trajao tačno devet dana. Počeo je incidentom u Hambarinama 22. maja 1992. godine, kada su na bošnjačkom punktu ubijena dva srpska vojnika, a četvorica ranjena. Navodno, odbili su predati naoružanje i to je dovelo do razmjene vatre. Srbi su to selo narednog dana granatirali i zauzeli u jednom naletu. Kozarac, na drugom kraju opštine, napali su 24. maja 1992.

Karadžićevi ciljevi

S nadmoćnim vojnim snagama koje su već mjesec dana bile raspoređene oko bošnjačkih sela otpor je skršen u dva dana.

Srpski gubici bili su minimalni, pet poginulih vojnika, a na drugoj strani stradali su deseci civila. Dok traju te prve borbe, po naredbi srpskog kriznog štaba otvorena su sva tri logora i dupke napunjena civilima i ponekim ratnim zarobljenikom. Posljednji otpor pružen je 30. maja 1992., kada je grupa od 110 ljudi, nazvanih Kurevska četa (po

mjestu Kurevo, gdje su se okupili), od kojih je 40 bilo bez ikakvog naoružanja, pokušala osloboditi grad.

Uspjeli su se održati tri sata na ulicama grada i onda morali povući na lijevu obalu rijeke Sane, odakle su i došli. Srbi su odmazdu izvršili istog dana nad nekućnim civilima u gradskim naseljima koji nisu imali nikakvu povezanost s tim napadom.

U međusobnoj razmjeni vatre u tih devet dana maja na srpskoj strani poginula su 22 vojnika i policajca, a na bošnjačkoj otprilike isti broj ljudi pod oružjem i još oko 150 civila, ali i ratnih zarobljenika, koje su Srbi pogubili odmah nakon predaje u Kozarcu.

Genocid se nakon toga mogao neometano odvijati. Sve po strateškim ciljevima koje je Radovan Karadžić objelodanio 12. maja 1992. u Banjoj Luci.

Iako je nesrpsko stanovništvo predalo oružje, izazvalo lojalnost isticanjem bijelih čaršafa na krovovima kuća i balkonima stanova i bilo spremno ispoštovati svaku naredbu srpskih okupacionih vlasti, napadi na njihova naselja i domove nisu prestali. Negdje su pravljene popisi za odštel, a neke ljude pobili bi bez ikakve selekcije.

Edin RAMULIĆ

Knjiga nestalih opštine Prijedor

NI KRIVI, NI DUŽNI

3.176

ubijenih i nestalih stanovnika Prijedora (evidentirano u Knjizi nestalih opštine Prijedor "Ni krivi, ni dužni", koju je priredilo Udruženje Prijedorčanki "Izvor")

32 muškarca, 3 žene po 1 dijete

u prosjeku su dnevno ubijani u tri mjeseca, od kraja maja do kraja avgusta 1992.

102

ubijene djece

258

ubijenih žena

Velid Softić,

najmlađe ubijeno dijete - beba od tri mjeseca (posmrtni ostaci još nisu pronađeni)

Zlata Krkić,

najstarija žrtva - starica ubijena u 95. godini (posmrtni ostaci još nisu pronađeni)

807

tijela Prijedorčana ni 20 godina nakon rata još nije identificirano

27.000

ljudi prošlo je kroz prijedorske logore (broj utvrđen na osnovu činjenica iz sudskih presuda).

Neki su tu samo prenoćili i konvojem otišli dalje u progonstvo, a neki u agoniji proveli i po 70 dana pa ih poslije još držali na Manjači ili u bijeljinskom logoru Batković

458

ljudi ubijeno ili nestalo u Omarskoj

362

zatočenika ubijena u Keratermu